

- A: Où est-ce que tu vas maintenant?
 B: Je vais à la poste.
 Et toi?
 A: Je vais à Orly.
 Mon frère arrive de New-York.
 B: Tu prends l'autobus pour aller à Orly?
 A: Non.
 J'ai la voiture de papa aujourd'hui.
 B: Tu es pressé?
 A: Non.
 B: Il fait chaud aujourd'hui.
 Viens prendre une bière avec moi!
 A: Volontiers, merci!

Tako vođen dijalog znatno smanjuje broj grešaka koje učenici obično počinju kad se počinju slobodno izražavati, a osim toga postigli smo ono što smo željeli: uvježbavanje jezika u realnoj situaciji komuniciranja.

4. U daljoj etapi dat ćemo učenicima više slobode u komuniciranju, tj. oni će biti više prepušteni samima sebi. Oni mogu sada na osnovi određene teme slobodno komunicirati s jednim ili s više saučenika. Tražit ćemo od njih, na primjer, da improviziraju dijalog na osnovi 15. vježbe iz istog udžbenika, u kojoj M. i Mme Mardon govore o darovima za rođendan svog sina. Sadržaj novog dijaloga možemo sugerirati kratkim uvodom kao, na primjer:

- a) Paul et Simone se marient. Leurs amis discutent de ce qu'ils pourraient leur offrir comme cadeau de mariage.
 b) M. et Mme Richer fêtent 25 ans de leur mariage. Leurs enfants choisissent un cadeau pour eux.

5. Međutim, učenika moramo postepeno oslobođiti toga da bude zarobljenik lingvističkog »corpusa«, na kojem se bazira jedna lekcija i još više razvijati njegove individualne sposobnosti izražavanja. Tako ćemo u daljoj fazi našeg procesa sugerirati učeniku da postavlja svojim saučenicima, pa i samom nastavniku, čitavu seriju pitanja različitog sadržaja ili da formulira seriju komentara o svojim aktivnostima i interesima, o interesima i aktivnostima svojih saučenika, članova obitelji, nastavnika, o svemu što se oko njega zbiva. Učenik se mora osjećati slobodnim da upotrijebi sve ono što je naučio i usvojio, služeći se pritom gestama, mimikom, pa i crtežom, ako mu nedostaje neka riječ.

Kronika

Kongres rusista u Varni

Međunarodno udruženje nastavnika ruskog jezika i književnosti (MAPRJaL)¹ održalo je svoj II međunarodni kongres u Varni (Bugarska) od 3. do 8. rujna 1973. Tema kongresa

¹ O djelatnosti MAPRJaL-a od njegova osnutka 1967. do 1972. godine pisali smo u *Stranim jezicima* br. 3/1972, str. 221—222.

bila je »Teorija i praksa sastavljanja udžbenika i priručnika iz ruskoga kao stranog jezika«.

Rad kongresa odvijao se na plenarnim zasjedanjima, na kojima je održano nekoliko okvirnih referata, i u osam sekcija. Sekcije su bile: 1. Udžbenici i priručnici ruskog jezika za škole, 2. Udžbenici i priručnici za studente filologije, 3. Udžbenici i priručnici za studente drugih struka, 4. Udžbenici i priručnici za tečajeve, kružoke i intenzivne oblike nastave, 5. Nastavni rječnici ruskog jezika, 6.

Tehnička sredstva u nastavi ruskog jezika, 7. Priručnici iz ruske književnosti i »stranovedenija«.² 8. Opći problemi nastave ruskog jezika i pitanja teorije udžbenika. Izvan tih sekcija učesnici su se sastajali i »za okruglim stolovima«, diskutirajući o problematičkoj koja se direktno nije uklapala u okvire sekcija, no vezana je s tematikom kongresa.

Kongres je privukao 1500 aktivnih sudionika iz 51 zemlje. Rad mu je bio vrlo živ, a treba reći da su došli do izražaja ne samo istaknuti stručnjaci, koji su izlagali svoje znanstvene poglede i rezultate svojih istraživanja, nego i nastavnici-praktičari, koji su iznosili svoja iskustva iz rada u razredu, svoj način primjene nekog udžbenika, neke nastavne metode, eksperimente itd. U svim sekcijama provedena je široka diskusija pa se zaista može reći da je ovaj kongres ostvario plodnu razmjenu mišljenja i iskustava među rusistima iz raznih krajeva svijeta. Ruski jezik sada se predaje u više od 80 zemalja, a u udruženje MAPRJaL učanjene su organizacije rusista sa svih kontinenata, pa je razumljivo da uvjeti učenja toga jezika i teškoće pri njegovu usvajanju nisu svadgje isti i da zavise od mnogih uzroka. I to je jedan od razloga što je razmjena mišljenja među predstvincima tako različitih sredina bila i sa znanstvene i s informativne strane vrlo zanimljiva i instruktivna.

Iz mnoštva referata i saopćenja, kao i iz provedene diskusije, teško je, bar zasad, odrediti neke općeprihvачene stavove. Ipak bi se moglo reći da su se neki zaključci o problematici udžbenika nametnuli sami po sebi; oni, naravno, nisu neko otkriće upravo ovoga ili jedino ovoga kongresa, ali su na njemu sasvim sigurno dobili uvjerljivu argumentaciju. Navodimo neke od njih:

1. Dobar udžbenik stranog jezika u načelu ne može biti univerzalan, tj. namijenjen nosiocima svih, odnosno najrazličitijih jezika. On mora uzeti u obzir razlike u strukturi stranog i materinjeg jezika i interferenciju materinjeg jezika, izazvanu tim razlikama. Na kongresu je stoga izraženo pojačano zanimanje za kontrastivno proučavanje jezika koje u koncipiranju strukture udžbenika nalazi svoju masovno najprimjenljiviju realizaciju.

² Termin novijeg datuma »stranovedenije« označuje u ruskom jeziku ono što se, možda u jednakom opsegu, kod nas naziva »kultura i civilizacija« ili samo »kultura«.

Isto je tako na kongresu potvrđena efikasnost regionalnih konferencijskih na kojima je u razdoblju između I i II kongresa proučavana interferencija slavenskih, njemačkog i drugih jezika pri učenju ruskoga.

2. Za što djelotvorniju nastavu stranog jezika potreban je ne samo udžbenik, nego tzv. kompleks, u koji se uključuju različiti priručnici, audiovizualna pomagala i dr. Naglašena je posebna važnost rječnika, i to specijalnih nastavnih rječnika — enciklopedijskih, tematskih, rječnika veza rječi, stručnih rječnika i dr.

3. Istaknuta je potreba da se veća pažnja posveti mjestu književnosti i »stranovedenija« u udžbeniku ruskog jezika. To mjesto, naravno, varira zavisno od zemlje u kojoj se nastava odvija, od tipa škole i udžbenika itd.

4. Uočena je potreba da pri sastavljanju udžbenika, odnosno udžbeničko-priručničkog kompleksa, suradiju autorski kolektiv (lingvisti, metodičari, psiholozi, stručnjaci za književnost), tako da u njemu budu zastupani i predstavnici zemlje u kojoj će se udžbenik upotrebljavati, kao i izvorni govornici. Osim toga, izrečeno je mišljenje kako bi bilo korisno da se udžbenici pripremaju tako da se u toku sastavljanja pojedini dijelovi dadu na uvid i diskusiju stručnoj javnosti.

Rezultate rada kongresa treba da prouči i rezimira posebna međunarodna komisija za udžbenike, koja u okviru MAPRJaL-a djeluje od njegova osnutka. Ona će na temelju toga izraditi konkretnе preporuke o tipovima, sadržaju i o strukturi udžbenika i priručnika ruskog jezika i književnosti.

Diskusijom na kongresu o teoretskim i praktičkim pitanjima udžbenika kao da se sama od sebe ikristalizirala problematica kojoj će se posvetiti slijedeći kongres MAPRJaL-a (1976. u Varšavi): »Znanstveni temelji nastave ruskog kao stranog jezika«.

Sudionici kongresa primili su sa zadovoljstvom saopćenje da je u Moskvi osnovan Institut ruskog jezika »A. S. Puškin«, namijenjen strancima koji žele da usavrše svoje poznavanje ruskoga jezika. Radit će cijelu godinu, uključivši i vrijeme školskih praznika, a imat će tri osnovna odjela: 1. odjel za povišenje kvalifikacije nastavnika ruskog jezika, 2. odjel za studente rusistike, 3. odjel za dopisni studij.

Treba istaći da je ne samo stručna strana kongresa, nego i njegova tehnička organizacija vrlo dobro uspjela

te se bugarskom organizacijskom odboru mora odati puno priznanje.

Iz Jugoslavije je na kongresu bilo 25 učesnika, od kojih je desetak održalo referate. Na izložbi udžbenika iz raznih zemalja, organiziranoj u zgradiji kongresa, izložila je svoje udžbenike ruskog jezika i zagrebačka »Školska knjiga«.

Poslje kongresa (10—12. IX) održana je generalna skupština MAPRJaL-a, na kojoj je izabrana nova uprava. Na izborima, provedenim delegatskim sistemom, imao je predstavnik Jugoslavije, Savez slavističkih društava SFRJ, pet, tj. najveći mogući broj glasova. Naši delegati podijelili su ih tako da je svaki glasački mandat pripao predstavniku druge republike. U užu upravu (biro) izabrani su predstavnici SSSR, Austrije, Bugarske, Jugoslavije, Istočne i Zapadne Njemačke, Poljske, SAD, Švedske i Mađarske, a u širu upravu (izvršni odbor) — predstavnici Australije, Belgije, Čehoslovačke, Čilea, Finske, Francuske, Indije, Italije, Japana, Kube, Mongolije, Nigerije, Norveške, Poljske, Rumunjske, Švicarske i Velike Britanije.

A. M.

Konferencija Internacionalnog kruga Sonnenberg

Od 14. do 22. rujna održavala se u Sonnenbergu već tradicionalna konferencija za nastavnike stranih jezika. Takve se konferencije održavaju već godinama u proljeće i u jesen, a uz nastavnike iz SR Njemačke prisustvuju im i učesnici iz drugih evropskih zemalja. Organizatori računaju da na strance otpada oko 40% slušača. Ovog puta je od prisutnih 85, Jugoslaviju bilo ukupno trinaest, i to iz Novog Sada, Rijeke, Kostajnice, Sanskog Mosta, Sombora, Sarajeva, Ljubljane i Zagreba. Od ostalih nacija bili su tu zastupani Holandani, Belgijanci, Rumunji, Englezi, Talijani, Danci i Poljaci.

Okvirna tema konferencije bila je »Psihologija učenja, kontrastivna lingvistika i nastava stranih jezika«. Veći dio predavanja i diskusija održan je na njemačkom jeziku.

Profesor dr. Engels iz Leuvena u Belgiji održao je predavanje pod naslovom »Lernpsychologie und Fremdsprachenunterricht«, a dr. Hannelore Grimm iz Heidelberga »Psychologische und psycholinguistische Aspekte des Fremdsprachenerwerbs«.

Predavanje Williama Littlewooda, sa sveučilišta u Swansea, bilo je iz područja sociolingvistike. Osnovna misao u njegovoj temi "Role Performance and Language Teaching" bila je da je dramatizacija jedna od osnovnih komponenata u procesu učenja, ali nju treba inkorporirati u teoriju učenja jezika i odrediti joj sociološki i psihološki status.

Dr. Matthias Hartig iz Frankfurta na Maini govorio je o kontrastivnoj sociolingvistici. Njoj je uopće bilo posvećeno mnogo pažnje, jer su učesnici, većim dijelom mladi nastavnici s njemačkih i ostalih evropskih sveučilišta, bili veoma zainteresirani za tu temu. Mnogi, naime, i sami rade na projektima kontrastivne analize.

Dr. Stickel sa sveučilišta u Mannheimu dao je informaciju o njemačko-japanskom projektu, koji je tek u počecima. On je govorio o problemima kontrastiranja njemačkih i japanskih fonema i struktura, koje se analiziraju na osnovi transformacijskog modela.

Zagrebački projekt kontrastivne analize hrvatskog i engleskog jezika bio je zastupan predavanjem o izradi pedagoških materijala, na temelju kontrastivne analize i analize pogrešaka. Kako ostali projekti još uglavnom nisu počeli raditi na primjeni kontrastivne analize na nastavnu praksu, rad zagrebačkog projekta izazvao je punu pažnju. Najbolji dokaz bila je velika potražnja svih publikacija projekta.

Dr. Carl James sa sveučilišta u Bangoru održao je veoma zanimljivo predavanje pod naslovom »Towards a Definition of Gravity of Error«. Pri procjeni o težini greške koju čini učenik stranog jezika treba uzeti u obzir četiri parametra: frequency (učestalost), consistency (dosljednost), deviance (broj transformacijskih pravila koja su prekršena) i rule range (dužinu govornog segmenta koji greške zahvaća). Nije bilo u direktnoj vezi s temom njegova predavanja, ali je zanimljivo da je dr. James veoma kritički govorio o objektivnim testovima koji se danas upotrebljavaju u nastavi jezika, istakavši da su to psihološki testovi i da oni s lingvistikom nemaju ništa zajedničko.

Zadnjeg dana konferencije održao je predavanje dr. Engel, koji je govorio o radu na kontrastivnoj analizi u »Institut für Deutsche Sprache«, u Mannheimu.

Na konferenciji je vladala zavidna radna atmosfera od početka do kraja. Možda je tome pridonijela i spretna

organizacija radnog vremena. Radilo se, naime, svakog jutra od 10 do 12,30 i uveče od 19,30 do 22 sata. Poslijepodneva je organizator velikodušno ostavio slobodnima, a kako je i vrijeme išlo na ruku učesnicima konferencije (bili su jesenski, sunčani dani u svom najlepšem »izdanju«), oni su svaki dan mogli skupljati snagu za rad lutajući bujnim šumama Oberharza (800 m/v), u kojima je i sam Goethe nalazio inspiracije za svoja djela.

M. V.

Tečaj hrvatskog jezika za mlade Gradičanske Hrvate

Tradicija jezičnih tečajeva za Gradičanske Hrvate, koja traje već 24 godine, nastavljena je uspješno i ove godine.

Dom prosvjetnih radnika u Crikvenici prošlih je praznika još jednom pružio gostoprimstvo Gradičanskim Hrvatima. Od 6. do 22. srpnja boravila je u njemu skupina srednjoškolaca i studenata iz Gradiča u Austriji. Ti mladići i djevojke žrtvovali su dio svojih ljetnih praznika da bi se okupljeni na jezičnom tečaju usavršili u svojem materinjem jeziku, koji je većina njih imala, doduše, prilike da uči i u austrijskim školama, ali ne onako temeljito i intenzivno kao što to zahtijeva materinji jezik.

Težište rada bilo je, naravno, na jezičnim vježbama i na našoj književnosti, ali je znatan dio vremena bio posvećen i sviranju na tamburama, tom vrlo popularnom glazbalu među Gradičanskim Hrvatima. Bilo je i nekoliko predavanja iz zemljopisa, koja su poslužila kao priprema za ekskurziju nakon održanog tečaja, kojom su prilikom naši gosti obišli Rijeku, Istru, otok Krk, Plitvička jezera, Zagreb i nekoliko mjesta u Hrvatskom zagorju.

Na kraju seminaru održana je oprosna svečanost, na kojoj su nastupili sudionici u seminaru kao svirači, pjevači i recitatori, a jedan čak i kao pjesnik.

Predavači su bili profesori Pedagoške akademije u Zagrebu te neki profesori i nastavnici osnovnih škola.

Kao osobito dragi gosti tečaju su se priključila i dva mlada prosvjetna radnika hrvatskoga podrijetla iz Žive vode (Aquaviva) u pokrajini Molise u srednjoj Italiji. Oni su se odlično uključili

u rad tečaja, iako dolaze iz sredine u kojoj hrvatski jezik živi samo usmenom predajom od generacije na generaciju, ali se, eto, ipak održao u toku četiri stoljeća.

Tečaj je održan u organizaciji Zavoda za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, a finansirala ga je Komisija Izvršnog vijeća Sabora SRH za kulturne veze s inozemstvom.

Z. M.

Seminari za nastavnike na školama hrvatske i srpske manjine u NR Mađarskoj

Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, kojemu je jedan od zadataka i stručno usavršavanje nastavnika osnovnih škola, privremio je i ove godine seminar za nastavnike koji rade na školama za prednike naše narodnosti u Mađarskoj. Održan je u Crikvenici od 20. lipnja do 6. srpnja 1973., a zaključen je sedmognednevnom ekskurzijom po Jugoslaviji.

Program seminara bio je namijenjen nastavnicima razredne nastave (niži razredi osnovne škole), te nastavnicima povijesti i zemljopisa (viši razredi), a obuhvaćao je teme iz književnosti, narodne povijesti, zemljopisa Jugoslavije i metodike početnog čitanja i pišanja. Jasno je da je velik dio vremena bio posvećen jezičnim vježbama. Našlo se vremena i za informativna predavanja o glazbi naroda Jugoslavije s bogatim zvučnim ilustracijama.

Predavači bili su profesori Pedagoške akademije u Zagrebu te profesori i suradnici Zavoda za unapređivanje opštег i stručnog obrazovanja SAP Vojvodine u Novom Sadu.

Od 6. do 12. srpnja sudionici na seminaru, 30 nastavnika i profesora, većinom sa škola u Budimpešti, Pečuhu i Kačmaru, obišli su Zadar, Sibenik, Trogir, Split, Metković, Mostar, Sarajevo, Beograd i Novi Sad, dok su već prije imali prilike da upoznaju Zagreb, Rijeku, Plitvička jezera, Senj i neka mjesta na otoku Krku. Na taj način gosti su imali prilike da uz uspjela teoretska predavanja i veoma korisne jezične vježbe na licu mjesta upoznaju velik dio naše domovine, što će im bez sumnje dobro doći u njihovu daljem nastavničkom radu s djecom naših sunarodnjaka u NR Mađarskoj.

Z. M.

Seminar za nastavnike engleskog jezika na stručnim školama

Tuheljske Toplice od 15. do 22. rujna 1973.

Dosad se velika važnost polagala izučavanju problema nastave svakodnevnog govornog jezika i zato je to područje imalo širok izbor materijala i u udžbeničkoj literaturi, i u priručnicima za nastavnike, i u ostalim radnim materijalima.

Sasvim je drugi slučaj kad govorimo o nastavi jezika koji se uči u određene svrhe, kao, na primjer, u tehničkim, medicinskim ili drugim stručnim školama. Na tom području nastavnik je redovito prepušten sam sebi, boreći se sa dvije poteškoće: kao nastavnik engleskog jezika ne predaje govorni jezik, već sasvim nepoznate discipline: građevinarstvo, kemiju, strojarstvo, brodogradnju, a uz to nema ni radnih materijala kojima bi se mogao služiti. Pred nastavnika se, dakle, postavlja dvostruk zadatak:

1. da se snalazi kako zna u poučavanju jezika u specifične svrhe, tj. u svrhu razumijevanja određenih specijaliziranih područja, i
2. da pronalazi i adaptira radne materijale koji bi mogli poslužiti u postizavanju određenih zadataka.

Cilj je seminara bio upravo taj da nastavnicima pomogne u rješavanju ovih dviju poteškoća: kako prezentirati i kako adaptirati tekstove da bi oni bili što pristupačniji učenicima.

Predavači na seminaru bili su gg. Louis Trimble (Sveučilište Washington, Seattle, Wa.), Henry Widdowson (Sveučilište u Edinburgu, Vel. Britanija), te Patrick Early i John Shorter iz Britanskog savjeta u Jugoslaviji.

Oko četrdeset polaznika iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Hrvatske, radilo je u nekoliko skupina te je putem razgovora, diskusija i izmjene mišljenja pokušavalo naći neka rješenja.

U toku seminara donesen je i niz korisnih zaključaka:

1. treba nastaviti seminarima takvog tipa koji tretiraju problematiku stručnih škola;
2. na slijedećem seminaru prikazati praktičnu primjenu sekvensacija razrađenih u projektu koji je sada u toku u SR Hrvatskoj;

3. obratiti najveću pažnju onim materijalima koji se koriste likovnim izrazom;
4. odrediti koliko i kako prezentirati učenicima radni materijal za usmeno obradu.

D. C.

Seminar za nastavnike engleskog jezika u Umagu

I ove godine održan je u Umagu republički seminar za nastavnike engleskog jezika, i to u vremenu od 27. kovoza do 8. rujna. Sudjelovalo je oko 70 nastavnika engleskog jezika iz SRH. Predavači su i ove godine bili stručnjaci iz Velike Britanije i SAD.

Glavno težište seminara bilo je na intenzivnim govornim vježbama i metodici. Kao novost nastavnici su održavali kratke satove (micro teaching), koji su trajali otprilike 7 minuta, a svrha je bila da svaki nastavnik pokaže određenu nastavnu tehniku prilikom obrade nekog jezičnog gradiva. Naravno, rasprave nakon tih satova bile su uvijek vrlo žive.

Na fonetskim vježbama, koje su ovog puta također bile zastupane na seminaru, nastavnici su imali prilike da obnovi svoje znanje izgovora, posebno intonacije engleskog jezika.

Kao i u svakom dosadašnjem seminaru, nastavnici su i ove godine imali prilike da se upoznaju s nekim aktuelnim problemima u metodici nastave stranih jezika, a dobili su i kratak prikaz suvremene književnosti u Velikoj Britaniji i u SAD.

M. D.

20-godišnjica rada Instituta za strane jezike Narodnog sveučilišta grada Zagreba

Među ustanovama koje se u našoj zemlji bave poučavanjem stranih jezika posebno mjesto zauzima Institut — donedavna Škola — za strane jezike Narodnog sveučilišta grada Zagreba.

Karakteristika rada tog Instituta je masovnost u poučavanju stranih jezika, koja rezultira u vrlo raznolikom stupnju obrazovanja, socijalnom porijeklu i dobi polaznika. Takav pristup poučavanju stranih jezika — stručnost i masovnost — u skladu je s utvrđenim karakterom ranijeg Pučkog — kasnije Narodnog — sveučilišta, čija je konceptcija bila širenje znanja među širokim narodnim slojevima. Stoga, kad je 1953.

g. ostvarena inicijativa, pokrenuta još 1952. g., za osnivanje Škole stranih jezika u okviru Narodnog sveučilišta grada Zagreba, nova ustanova je, predanim radom svog prvog direktora prof. Ive Sučića, preuzeila tradiciju širenja naobrazbe našeg socijalističkog čovjeka.

Ne ulazeći u detalje stalnog napretka nove ustanove, možemo tek konstatirati da je nastava stranih jezika započeta 1953. g. s tri jezika (engleski, njemački i francuski) u 11 tečajeva sa samo 2 stalna i 5 honorarnih nastavnika, te sa 240 polaznika, dok se u školskoj godini 1972/73. predavalo 8 jezika (engleski, njemački, francuski, talijanski, ruski, španjolski, kineski i hindski) u 716 tečajeva sa 90 stalnih i 15 honorarnih nastavnika te sa 10 552 polaznika.

Tečajevi su organizirani za predškolsku djecu od 5 do 7 godina u dva stupnja, za dake od 8 do 14 godina u šest stupnjeva, te za odrasle u šest stupnjeva. Organizirani su i posebni tečajevi za radne organizacije. Nastava se održava u jesenskom i proljetnom semestru, dok već petu godinu uspješno radi u lipnju, srpnju i kolovozu tzv. Ljetna škola stranih jezika.

Nastava se održava u središtu grada i na 10 mjesata u područnim odjeljenjima. Do god. 1962. primjenjivala se direktna metoda nastave bez tehničkih pomagala. Tek 1962. prihvata se audiovizuelna i kombinirana audiovizuelna metoda uz upotrebu najnovijih tehničkih pomagala.

Za svoje potrebe Institut zaposljava netom diplomirane, mlade, sposobne, nastavnike koji tek nakon 16-satnog obvezatnog hositiranja i nekoliko oglednih predavanja započinju praktičnu nastavu.

Velika pažnja posvećuje se sustavnom stručnom usavršavanju i podizanju kvalitete rada nastavnika. Za cje-lokupnu stručnu organizaciju nastavnog rada odgovoran je — uz direktora Instituta — poseban pedagoško-andragoški savjetnik. Pomoćnici direktora i pročelnici jezičnih skupina, uz pomoć mentora i instruktora, organiziraju poučavanje stranih jezika i prate rad svih nastavnika. Usavršavanju nastavnog kadra i poboljšanju nastave pridonose redoviti sastanci stručnih aktivna pojedinih jezičnih skupina, kao i svakogodišnje sudjelovanje nastavnika na seminarima u zemlji i u inozemstvu. Stalan uspon ustanove vidljiv je i iz činjenice da se aparat 1953. g. sastao od direktora i tajnice, dok danas uz direktora postoje — osim aparat

zajedničkih službi Narodnog sveučilišta — zamjenik i pomoćnici direktora, tajnik Instituta, te posebna administrativna služba za potrebe Instituta.

Napose brz bio je napredak u nabavljanju i korištenju tehničkih pomagala (projektori, magnetofoni i grafo-skopi). Dok je prvi direktor prof. Ivo Sučić još 1960. g. morao u svom izvještaju rezignirano konstatirati da Škola ne raspolaže suvremenim tehničkim pomagalima, danas poseban tehnički odjel vodi brigu o nabavi i održavanju aparata, kao i o snimanju raznih tekstova na stranim jezicima. Razvoj ustanove posebno je bio ubrzan nakon dolaska novoga direktora Škole stranih jezika prof. Ante Bartulice, čija se stručnost, organizacijska sposobnost i inventivnost osjetila na svim područjima.

Nastavljena je i intenzivirana suradnja s radnim organizacijama, čime se nastava stranih jezika još više prilagodila praktičnim potrebama. U tom pogledu treba napose istaći osnivanje, u 1972/3. g., jednogodišnje škole za inokorespondente (engleski, njemački, francuski, talijanski) koja zadovoljava tu zaista veliku potrebu naše privrede.

Uspješno se odvija suradnja s narodnim i radničkim sveučilištima, te drugim obrazovnim ustanovama u čitavoj Jugoslaviji.

Poseban trud uložen je u vlastitu izdavačku djelatnost. S prijašnjeg povremenog izdavanja skromnih skriptata prešlo se na izdavanje vlastitih kvalitetnih udžbenika, u modernoj grafičkoj obradi. Ta se djelatnost sada nalazi u svojoj završnoj fazi, ali će biti potrebni još znatni napor i prilična finansijska ulaganja da se fond udžbenika kompletiira i zaokruži. Time se ne samo zadovoljavaju vlastite potrebe za udžbenicima, već oni privlače i interes drugih sličnih — pa i općeobrazovnih — ustanova s područja čitave zemlje.

Od samog početka svog postojanja ustanova je bila finansijski upućena sama na sebe bez ikakve pomoći izvana. Bolno pitanje učioničkog prostora povlači se već 20 godina kao kroničan, neriješen problem. Samo zahvaljujući entuzijazu i samoprijegoru kolektiva nisu taki nepovoljni objektivni uvjeti uspjeli značajnije usporiti razvoj ustanove.

Logičan rezultat takvog razvoja Škole stranih jezika bilo je njeno prerastanje, (u proljeće 1973.) u Institut. Institutski karakter rada te ustanove vidljiv je i iz njene organizacije, u kojoj postoje posebni odjeli za istraživanje, za suradnju i instruktažu, za izdavačku

djelatnost i propagandu, kao i odjel za dokumentaciju. Unutar Instituta organizirana je po jedna škola za svaki pojedini jezik, te posebno škola za inokorespondente.

Samostalnost Instituta za strane jezike, koja je neophodna za uspješan rad, potvrđena je u novim, amandmanskim uvjetima konstituiranjem Instituta u osnovnu organizaciju udruženog rada, koja se — zajedno s ostalim OOOUR-ima — samoupravnim sporazujmom od 18. VI 1973. udružila u organizaciju udruženog rada: Narodnog sveučilišta grada Zagreba.

N. K.

Naša pošta

Poštovani druže uredniče,

Budući da sam po svojoj osnovnoj profesionalnoj orientaciji nastavnik engleskog jezika i književnosti, sa zanimanjem pratim *Strange jezike* i smatram da imaju vrlo korisnu ulogu u usavršavanju nastave stranih jezika u SR Hrvatskoj i ostalim republikama. U broju 4 s posebnim interesom pročitao članak *Pages from a Democrat's Notebook*, koji na vrlo živim primjerima pokazuje kako ne postoji jedna vrst engleskog jezika, nego da se neka tema može izreći na razne načine (što najviše ovisi o vrsti ljudi koji govore) te kako time tema dobiva i drukčije stilske nijanse i tonove. No čini mi se da je uvodna primjedba trebala da bude napisana u skladu s usvojenim normama školovane upotrebe engleskog jezika, što je točno za uvodni dio u cijelini, osim prve rečenice, koja me je navela da napišem ovo pismo. Evo te uvodne rečenice (br. 4, str. 279):

When learning a language it has often been customary in the past to think of the language as a single medium of communication
...

Onaj *learning* u prvom dijelu rečenice zahtijeva da kasnije doznamo tko uči, tj. da čujemo tko je vršilac radnje. Dobra bi rečenica dakle otprilike glasila:

When learning a language, people used to think ...

Mogli bismo reći da *learning* u prvom dijelu rečenice »vapi« — bar bi za školovano uho trebao da vapi — za svojim osobnim subjektom, za vrišiocem radnje, tako da se osjećamo prevareni, razočarani, kad u drugom dijelu rečenice nastupa *it*.

Kao primjer loše sastavljene rečenice Fowler (u stupcu o gerundu) navodi u svom poznatom djelu *Modern English Usage*:

By conniving at it, it will take too deep root ever to be eradicated,

što je gotovo identično s ranije navedenom rečenicom. Kao bolju alternativu Fowler predlaže:

By conniving at it, we shall root it too deeply.

Dakle, *connive* iz prvog dijela rečenice zahtijeva da doznamo tko je subjekt — u ovom slučaju *we*. Istim problemom bavi se G. H. Vallins u knjizi *Good English* te citira ovu rečenicu iz jednog oglasa:

By filling up a coupon, a thousand pounds may be won,

te naravno dodaje da bi rečenica trebala glasiti:

By filling up a coupon, you may win a thousand pounds.

Do kakve konfuzije mogu dovesti takve krivo sastavljene rečenice, pokazuje i primjer iz novina koji navodi G. H. Vallins u citiranoj knjizi:

With the stolen car travelling at fifty miles an hour, the police again gave chase. Warning shots were fired and, after travelling several miles at high speed, a bullet pierced the car's rear tyre.

Budući da se subjekt mijenja (prvo *car* pa onda *bullet*), nejasno je da li je *car* ili *bullet* jurio *several miles at high speed*.

No ima slučajeva kad uz gerund može doći do promjene subjekta u sredini rečenice. Postoje tzv. apsolutne konstrukcije, iza kojih ne mora sljediti osobni subjekt. Npr. (citat je opet iz *Good English*):

The value of X being known, the value of Y can be found.

Budući da sama zavisna rečenica pruža odgovor (*being known*), osobni subjekt nije potreban u glavnoj rečenici. Za razliku od toga u rečenici:

Knowing the value of X, we can find the value of Y.

mora u glavnoj rečenici biti naveden vršilac radnje (*we*), budući da zavisna rečenica ne pruža nikakav odgovor o tome. U apsolutnu kategoriju spada i dobro poznat primjer:

Weather permitting, we shall go for an outing tomorrow.

Naravno da s tim primjerima nisam otkrio nikakvu Ameriku i znam da sam kucao na vrata koja su već odavno otvorena. No činjenica da katkad ni školovan Englez ne osjeća da neopravdanom promjenom subjekta uz gerund stvara rečenicu koja nije idealna, navela me je da napišem ovu bilješku. Na kraju bih se htio ograditi od eventualne primjedbe da je to možda za nas strance cjeplidačarenje kad ne smeta školovanog Engleza. Na to mogu samo odgovoriti da i u našim novinama često čitamo fraze i riječi kao što su npr. »u vezi nekih problema«, »sala«, »bina«, itd., no ipak to nikad ne bih smatrao dobrim hrvatskim jezikom, niti bih preporučio da strancima prikazujemo da je to dobra školovana upotreba našeg jezika.

Miroslav Beker

Prikazi knjiga

Pavao Tekavčić:

Grammatica storica dell'italiano.

Bologna, Il Mulino 1972, I—III, 1376 str.

Prva je namjena ovog temeljnog djela našega uvaženog stručnjaka s područja historijske lingvistike da služi kao suvremen siveučilišni udžbenik. No ono će uz to zanimati nastavnike talijanskog jezika svih stupnjeva, jer donosi važne i korisne dopune postojećim normativnim gramatikama pa će stoga neposredno koristiti u praktičnoj nastavi. To je glavni razlog što ovdje donosimo ovaj prikaz.

Historijska gramatika talijanskog jezika dra Pavla Tekavčića, koncipirana

je po strogim znanstvenim kriterijima, uz primjenu postavki suvremene strukturalne lingvistike. Djelo se sastoji od 3 knjige, a obasije ukupno 1376 stranica. Prethodi mu uvodna riječ profesora L. Heilmanna sa sveučilišta u Bologni, koji ističe kako se ovdje radi o trećoj povjesnoj gramatici talijanskog jezika nakon Meyer-Lübkeove i Rohlfsove, od kojih prva, danas već dobrano zastarjela, polazi od neogramatičkih pozicija, dok je novija, Rohlfsova, zamišljena ponajviše geolingvistički (čime je dana velika važnost talijanskim dijalektima). U Tekavčićevu obradi daje se prednost književnom talijanskom jeziku (na toskanskoj osnovi) premda nisu rijetka pozivanja na dijalektalne raznolikosti, a prema potrebi i na druge romanske jezike.

Kao što je razumljivo, takva zamašna djela ne nastaju ujedanput. Tako su i te tri knjige (osim nekih dijelova trećeg sveska) integralna prerađba solidnih sveučilišnih skriptata iz god. 1962., 1965. i 1967., time što smo sada dobili osuvremenjeno, znanstveno i metodski još bolje dođerano i obnovljeno djelo, koje znači ne malu afirmaciju autora u svjetskim relacijama, a služi i na čast fakultetu kojemu on pripada, jer to će se djelo upotrebljavati kao udžbenik ne samo kod nas i u Italiji nego i na mnogim sveučilištima diljem čitavog svijeta.

U prvoj knjizi (Volume I: Fonetica, 343 str.) autor prikazuje kako se talijanski glasovni sustav razvio iz latinског. Detaljno je obrađen naglašeni i nenaglašeni vokalizam, zatim konsonantizam i prozodijski sustav. Valja istaći da Tekavčić slijedi uglavnom metode evropskog strukturalizma, uzimajući pri tome u obzir i druge metodološke pravce. Pisac stalno provodi usporedbe s ostalim romanskim govorima. Osim književnog jezika obrađuje prema potrebi i dijalekte, koji su od osobite važnosti za proučavanje talijanske historijske lingvistike zbog uticaja koji su vršili na književni jezik. Izlaganje je popraćeno prikladnim shemama i sinoptičkim tablicama, kojima autor nastoji vizuelno što bolje objasniti obrađeno gradivo. U bogatoj bibliografiji navedeni su i neki naši autori.

U drugoj knjizi (Volume II: Morfosintassi, 740 str.) obrađena je evolucija imeničke i glagolske morfosintakse, zatim ukratko sintaksa glavnih rečenica i nešto opširnije zavisne rečenice. Knjiga završava vrlo zanimljivim poglavljem o redu riječi u rečenici. Zbog funkcionalne povezanosti morfologije

sa sintaksom ta se dva dijela gramatike danas više ne obrađuju odvojeno. Ta nerazdvojenost sretno je provedena u ovoj knjizi, u kojoj se tumači i povezan razvoj glavnih fenomena talijanske morfosintakse s istim pojavama u ostalim romanskim jezicima (gubitak normalne fleksije, pojava člana, stvaranje novih glagolskih paradigma i dr.). Pretходne latinske faze razvoja opširno su obrađene te se korisno primjenjuju moderni strukturalistički i transformacioni metodički postupci. Tome se nadovezuje prikaz dijalektalnog razvoja, čime dobivamo široku i iscrpu sliku o razvitku morfosintakse iz latinskog u talijanski jezik. I ovdje brojne sinoptičke tablice dopunjavaju izlaganje, a na kraju je opširna bibliografija. Treba poželjeti da u budućim izdanjima veći prostor bude posvećen sintaksi rečenice, koja, uostalom, ni kod Rohlfsa nije dobila obradu koju zavređuje.

Treća knjiga (Volume III: *Lessico*, 293 str.) sadržava prikaz talijanskog leksika. Obraćeni su tvorba riječi i posuđenice, odnosno tuđice. Pitanje promjene značenja kao vrelo inovacije vokabulara autor zasad nije uzeo u obzir, ali su zato vrlo opširno i jasno prikazani formativni postupci tvorbe riječi (derivacija, prefiksacija, sastavljanje riječi, prefiksoidi, sufiksoidi i dr.), kao i specifično poglavlje o alteraciji riječi, koje u talijanskom jeziku ima relevantno značenje. Polazeći i ovdje od latinskog zametka, autor ističe princip dvojake motivacije u tvorbi riječi, morfematske i semantičke, kao i razlikovanje između dijahronije i sinhronije, što je posebno važno baš na području tvorbe riječi. Pitanju posuđenica i tuđica posvećene su mnoge zanimljive stranice, pri čemu se autor često poziva na današnji govorni jezik, čime to poglavlje postaje još atraktivnije. Opširan popis bibliografije, indeks imena i analitički stvarni indeks dopunjaju taj treći i posljednji svezak te fundamentalne povjesne gramatike talijanskog jezika, koja makar ne bila imuna od mogućih kritika u pojedinim postavkama (kao npr. kad se govori o upotrebi relativne zamjenice *il quale*, *la quale* u funkciji objekta, v. II, str. 228. i 613) — predstavlja po riječima Luigia Heilmanna nezamjenljivo studijsko pomagalo i model metodološke prakse (I knjiga, *Presentazione*, str. VIII).

Josip Jernej

Le Français dans le Monde,

Revija za nastavu francuskog jezika
Izdanie Hachette-Larousse, Paris

Časopis se izdaje pod pokroviteljstvom svih faktora neposredno zainteresiranih za nastavu francuskog kao stranog jezika u inozemstvu, tako pod pokroviteljstvom predsjednika za kulturne i znanstvene veze u Ministarstvu vanjskih poslova (kulturne i tehničke veze s inozemstvom), direktora Pedagoškog instituta, generalnog sekretara Alliance française, direktora Znanstvenog centra za istraživanje i studij »pour la Diffusion du français«, predsjednika internacionalne federacije profesora francuskog jezika.

Časopis se rasprodaje u 68 država Evrope, Afrike, Amerike i Azije. Izlazi 11 godina, godišnje 8 brojeva. Do sada je izašlo više od 90 brojeva. Časopis je podijeljen u 4—5 rubrika: *Etudes, Experiences, Dossiers, Chroniques, Sonofrance*.

Etudes obuhvaća članke lingvističke teorije, ali i studijske članke i razmišljanja o nekim metodskim problemima. Ta se razmišljanja temelje na poznavanju metodске teorije, na primjer članak »L'utilisation du cinéma avec emploi de vues fixes dans la classe de français langue étrangère«, br. 88, str. 11—18.

Kako se u našim školama ne upotrebjava za strane jezike film, a TV emisije stječu pravo građanstva, i u nekim se jezicima već udomaćuju, čini mi se da su neki problemi filma i TV emisija zajednički, zato bih iznijela neke misli ovog članka. Autori Moget i Ferenczi postavljaju dva pitanja: kako integrirati film u nastavni proces i kako riješiti psihološki problem ako učenik ne može izraziti utiske (jer nedovoljno poznaje strani jezik) što ih je film u njemu pobudio? Neće li učenik izgubiti samopouzdanje u svoje znanje?

Na ta dva pitanja odgovaraju autori navodeći filmove što ih je izradila specifična »pedagoška komisija«. Filmovi su namijenjeni početnicima i naprednjima. Bitno je u filmovima da dijalog odražava prije stečena jezična znanja, točno prema nastavnom planu. Učenik postaje svjestan upotrebe jezika u životnoj situaciji. Filmovi, osobito oni za naprednije, otkrivaju različite sredine Francuske i njihove običaje uz humor i pjesmu. Uz jezičnu poruku ti

filmovi reflektiraju i neke aspekte civilizacije Francuske. Gramatička poruka u uvijek je posebno označena kao shema, ili je daje komentator uvijek u jednostavnom obliku. Nastavnik će tu poruku razradivati uz ostale jezične elemente. Njihov odgovor obuhvatio je oba postavljena pitanja.

Experiences obuhvaća članke koji se temelje na pedagoškoj praksi, imaju opću metodski karakter, a ponekad su karakteristični samo za pojedine zemlje, tako na primjer članak Consolet »Une difficulté grammaticale propre aux hispanophones« (br. 52).

Valja napomenuti da članci ove rubrike obuhvaćaju sva područja i sve elemente metodike u pedagoškoj praksi. Namijenjeni su početnicima, na prednijima i vrlo naprednim studentima. Mogli bismo reći da gotovo nikad nisu pisani staticno i uniformno. Pretežni dio članaka sadrži elemente onog što Francuzi nazivaju »pédagogie ouverte«. To bi značilo da su otvoreni diskusiji u kretanju suvremene metodiko-pedagoške misli, naravno i lingvističke, jer u pedagoškoj praksi u suvremenoj izradi nastavne jedinice svi su ti elementi tjesno povezani.

Dossiers sadrži često rezultate nekog istraživačkog rada uz analizu pojedinih problema zanimljivih u pedagoškoj praksi, na primjer analizu literarnog teksta »Les Fleurs du Mal« (br. 88), ili neki neposredni problem nastave »Nos étudiants veulent la parole« (br. 94), ili problem koji ima karakteristike pedagoške prakse, a obojen je i sociološki, »Ouvriers et étudiants« (br. 83). Jedan od zanimljivih problema bio je prikazivanje pedagoške tehnike na nivou univerzitetske nastave (br. 88), eksperimenti vršeni na Sveučilištu Michigan u SAD.

Cesto je između tih dviju rubrika, *Experiences* i *Dossiers*, tjesna granica. Ipak je redakcija smatrala da je treba istaknuti kako bi čitalac imao uvid u širinu i dubinu okvira postavljenog za ovaj časopis: problemi lingvistike, metodike, istraživačkog rada, pedagoške prakse uz opću obavještenja o problemima nastave francuskog jezika kao stranog. Ne smijemo zaboraviti da je časopis namijenjen u prvom redu inozemstvu.

Chroniques. U toj rubrići zanimljiv je »Le carnet du professeur«. Taj »Carnet« ima nekoliko podrubrika: *Dates*

à retenir, *A lire*, *En France*, *Dans le monde*. Nabrojiti ću samo neke probleme na koje upozorava kroničar i za koje smatra da ih nastavnik francuskog jezika mora pratiti da bi uvijek bio u toku najnovijih zbivanja i literature s područja struke i metodike, zbivanja i literature koja se pojavljuje ne samo u Francuskoj nego i u svijetu.

Dates à retenir (br. 94) daje na primjer sve potrebne podatke o skupovima stručnjaka: 3. do 5. maja 1973; »Peti svjetski kongres Alliances françaises«, maj 1973; Seminar o mnogostranosti i univerzalnosti kulture; Literatura nasuprot novoj kulturi, septembar 1973. itd.

A lire obavještava o suvremenoj literaturi s područja lingvistike, metodike, moderne pedagogije itd.

En France daje pregled zbivanja u Francuskoj s područja živih jezika.

Dans le monde (br. 94) govori o likama u Velikoj Britaniji, o osnivanju »Conseil national pour les langues vivantes«, čiji je zadatak unapređenje nastave živih jezika na fakultetima.

Chroniques sadrži osim »Le carnet du professeur« i druga upozorenja u obliku manjih studijskih članaka, na primjer »Romanciers contemporains« (br. 94), *Livres choisis — Linguistiques et pedagogiques* itd.

SonoFrance daje gramofonsku ploču s recitacijama ili pjevanjem najboljih glumaca i pjevača.

Osim navedenog, svaki broj obavještava o stažu za profesore strance, o predavanjima na pojedinim fakultetima, o ljetnim seminarima itd.

To bi bio uobičajen profil časopisa. Ali ima pojedinih brojeva časopisa posvećenih samo jednom problemu, na primjer broj 93. »La France régionale«, broj 78. »Les exercices structuraux«, broj 65. »Guide pédagogique pour le professeur de français«. Ovaj posljednji, tj. broj 65, osobito je zanimljiv za nastavnike praktičare. Osim vrlo zanimljivih ostvarenja iz pedagoške prakse (navest ću samo najbitnije) daje se i odabrana bibliografija o nastavi francuskog kao stranog jezika. Ta se bibliografija odnosi na lingvistiku, gramatiku, ortografiju, fonetiku, leksikologiju, metodologiju, stilistiku, nastavu

civilizacije itd., također i na vizualnu i sonornu dokumentaciju.

Od 14 članaka iz pedagoške prakse nabrojila bih samo neke: *Quel français enseigner?*, *La classe de conversation*, *Les sources d'information guide documentaire du professeur* itd.

Već je rečeno da se časopis obraća svim nivoima nastave, od početnika do fakulteta. Treba još napomenuti da su suradnici vrlo istaknuti teoretičari i praktičari, gotovo isključivo Francuzi, ali se primaju i objavljaju i iskustva nastavnika iz drugih zemalja kojima francuski nije materinski jezik. Kako je raspon tema i nastavnih interesa velik, a ovaj ih časopis uspješno obuhvaća i o njima kompetentno raspravlja, uvjerenja sam da može zainteresirati sve nastavnike francuskog jezika. Pojedini članci često nam otvaraju nove vidike, a često potvrđuju i naša iskustva na tom vrlo kompleksnom zadatku nastavnika stranih jezika.

Marinka Brujić

Bibliografija

Njemački jezik (sastavila Oktavija Gerčan)

1. Jurij D. APRESJAN: *Ideen und Methoden der Modernen Strukturellen Linguistik* (300 str.) Max Hueber Verlag, München

Autor govori o razvoju strukturalne lingvistike, o njenim prethodnicima (B. de Courtanay i de Saussure) i »klasičnim« školama — američkoj, kopenhaškoj i praškoj školi. U glavnom dijelu daje različite tipove lingvističkih modela. Prikaz je potkrijepljen brojnim tekstovnim primjerima i skicama.

2. Gerhard NICKEL (Herausgeber): *Angewandte Sprachwissenschaft und Deutschunterricht*, Max Hueber Verlag, München

To je zbirka članaka istaknutih germanista koji se bave problemom nastave njemačkog kao stranog jezika. Posebno obrađuju problem primijenjene kontrastivne lingvistike i korištenje rezultata lingvističkih istraživanja u nastavnoj praksi.

3. J. BECHERT/D. CLEMENT/W. THUMMEL/K. H. WAGNER: *Einführung in die generative Transformations-Grammatik* (251 str.) Max Hueber Verlag, München

Prikaz osnovnih pojmova i principa transformacione generativne gramatike sadržaj je ovog djela četvorice autora. Uz svako poglavje autori navode znanstvenu literaturu na raznim jezicima koja može poslužiti dalnjem samostalnom studiju.

4. Siegfried JÄGER: *Der Konjunktiv in der deutschen Sprache der Gegenwart* (436. str.) Max Hueber Verlag, München

Autor daje opsežnu dokumentaciju o upotrebni konjunktiva u suvremenom književnom jeziku poslije 1945. g. Rad se razlikuje od svih dosadašnjih po tome što je ispitivanje izvršeno na temelju tekstova različitih stilova, što je materijal u potpunosti iskorišten i dan prikaz učestalosti konjunktiva.

5. Klaus BRINKER: *Das Passiv im heutigen Deutsch. Form und Funktion* (160 str.) Max Hueber Verlag, München

Sadržava rezultate ispitivanja o upotretbi pasiva u suvremenom njemačkom jeziku. Kao ishodište za klasifikaciju i interpretaciju poslužili su konkretni tekstovi.

6. R. RICHTERICH/A. MARGARET/J. STOTT/G. DALGALIAN/O. WILLEKE: *Handbuch für einen aktiven Sprachunterricht* (289 str.) Julius Groos Verlag, Heidelberg (1969)

Ovaj je priručnik plod timskog rada. Namijenjen je nastavnicima stranih jezika da bi ih upoznao s principima novih aktivnih nastavnih tehniki. Sadržava velik broj primjera za razne tipove vježbi na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku. Osobita je pažnja posvećena jasnoj i jedinstvenoj terminologiji. Praktična primjena navedenih primjera moguća je bez obzira na udžbenike kojima se nastavnici služe.

7. Reinhold FREUDENSTEIN: *Unterrichtsmittel Sprachlabor*, Technik, Methodik, Didaktik (164 str.) Verlag F. Kamp Bochum (1969)

Kratak priručnik u kojemu autor opisuje razvoj jezičnog laboratorija, prikazuje razne suvremene tipove laboratorija, kao i njihovu funkciju u metodici suvremene nastave stranog jezika.

8. Günther DESSELMANN: *Übungsgestaltung im Sprachlabor* (117 str.) VEB Enzyklopädie, Leipzig (1972) U ovoj knjizi autor daje upute za ekonomično i efikasno iskorištavanje jezičnog laboratorija. Iznosi i osnovne tipove vježbi koje su prikladne za rad u laboratoriju.
9. Hans GLINZ: *Linguistik als Sozialwissenschaft* (250 str.) Athenäum-Verlag, Frankfurt a. M. (1972)
10. Norbert DITTMAR: *Soziolinguistik* (250 str.) Athenäum-Verlag, Frankfurt a. M.
11. Frede ANDERSEN-Kaj Kingo SÖRENSEN: *Medien im Unterricht* (170 str.)
12. G. WAHRIG: *Deutsches Wörterbuch* (4185 str.) Bertelsmann Lexikon-Verlag Reinhard Mohn, Gütersloh (1968)

Francuski jezik (sastavio Željko Klaić)

1. Bertil MALMBERG, *Les nouvelles tendances de la linguistique*, Presses Universitaires de France, Paris 1966. (naslov originala: Nya vågar inom språkforskningen, Stockholm, Svenska Bokförlaget, 1962)

Nepretenciozan i zato veoma pristupačni pregled novijih težnji i pravaca u suvremenoj lingvistici, od prvih (filoloških) komparativno-historijskih koraka, preko ženevske, praške, Vosslerove i Pidalove škole te danske i američke lingvistike do matematičkih, kibernetičkih i psiholingvičkih pristupa i zato veoma problematični. Osobito je formativno poglavje posvećeno je eksperimentalnoj fonetici. (Ovaj prijevod prikazujemo ovdje zbog toga što je francuski tekst nešto proširen u odnosu prema švedskom originalu, te zato što su u njemu izvorni primjeri većinom zamjenjeni francuskim, odnosno romanskim primjerima.)

2. Georges MOUNIN, *Histoire de la linguistique des origines au XXe siècle*, Presses Universitaires de France, Paris, 1970

Prilično popularizatorski pisan prikaz razvoja jezikoslovnih interesa i nastojanja od prvih civilizacija do kraja 19. stoljeća. Osobito zanimljiva analiza i najranijih (Egipt, Sumer, Kina, Indija) pokušaja razlaganja govorenih lanaca na jedinice prve i druge artikulacije i onih vremenski bližih (humanizam, renesansa) te pregled prerađanja jezikoslovnih opisa u lingvističku teoriju.

3. Georges MOUNIN, *La linguistique du XXe siècle*, Presses Universitaires de France, Paris, 1972

Logičan nastavak prije spomenutoga djela. Ovaj put radi se manje o povijesnom, dakle postupnom pregledu, iako tako na prvi pogled može izgledati, već više i pomalo osobno obojenom propedeutičkom pokušaju približavanja osnovne lingvističke literature našega stoljeća relativno širokom krugu čitatelaca. Zaključno poglavje »Markizam i lingvistika«, svojevrstan novum u zapadnoj literaturi ove vrste, ukoliko je diskutabilno, utočište, ukoliko je zanimljivo.

4. Louis J. PRIETO, *Messages et signaux*, Presses Universitaires de France, Paris, 1966

Jedno od temeljnih, ali pristupačnih djela koja postavljaju osnove općoj društvenoj znanosti o značajima, što ju je, u neku ruku, zamislio de Saussure, nazavši je semiologijom (koje je, uzgred, lingvistika samo dio). Autor izvodi funkcionalnu analizu nekih značajnih kodova, kao društveno-ugovornih sistema označitelja s pridruženim označenima, u njihovoj ulozi instrumenata za prenosanje poruka.

5. Georges MOUNIN, *Ferdinand de Saussure ou le structuralisme sans le savoir*, Ed. Seghers, Coll. Philosophes de tous les temps, Paris, 1968

Polazeći od de Saussurea kao utečmeljitelja semiološke znanosti, au-

tor u ovoj knjižici najprije ukazuje na mjesto koje bi slavni lingvist morao zasluživati u suvremenoj filozofskoj misli, a zatim, smještivši ga, uz zanimljiv biografski prikaz, u njegovo vrijeme, i istaknuvši najosnovnije njegove postavke, podastire čitaocu izabrane dijelove *Kursa* i jedan dodatak s nešto de Saussureovih tekstova i sa po kojim odjekom njegova djela u tadašnjih lingvista.

6. Georges MOUNIN, *Introduction à la sémiologie*, Les Editions de Minuit, Coll. Le sens commun, Paris 1970

Zbirka tekstova posvećena semioškim istraživanjima raznih sistema znakova, signala i prenošenja poruka u ljudskom društvu, od srednjovjekovnih heraldičkih konvencija, pa preko današnjih prometnih znakova, pantomime, teatra, sistema kemijskih simbola

itd., pa sve do postavki Rolanda Barthesa i C. Lévi-Straussa.

7. Paul MICLĂU, *Le signe linguistique*, Editions Klincksieck, Paris, 1970. (Editions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest)

U svojoj analizi jezičnog znaka i ovaj autor polazi od de Saussureovih semioloških zasada, koristeći se pritom kasnijim doprinosima strukturalističkih i ostalih lingvističkih i nelingvističkih teorija (statistika, teorija skupova, kibernetika). Polazište je djelu osnovni semiološki problem: znak i motivacija znaka. Osim serioznog pristupa gradi, pertinentnih zaključaka i obilja bibliografskih referencijskih, u ovoj knjizi valja istaknuti i podrobnu analizu rumunjskih istraživanja na polju opće lingvistike.

BILJEŠKA

Iz tehničkih razloga ispala je LITERATURA uz članak Damira Kalogjere i Alekandra Kolke.

*Izražavanje budućnosti i oblik *going to**, *Strani jezici*, br 3, 1973. str. 183.—188., pa je donosimo u ovom broju:
 Binnick, R. I. (1971): »Will and Be Going Tox. *Papers from the Seventh Regional Meeting Chicago Linguistic Society*, April 16—18, 1971; str. 40—52.
 Binnick, R. I. (1972): »Will and Be Going Tox. *Papers from the Eighth Regional Meeting Chicago Linguistic Society*, April 14—16, 1972; str. 3—9.
 Close, R. A. (1970): »Problems of the Future Tense« (1) i (2). *English Language Teaching*, Vol. XXIV, № 3, 1970; str. 225.—231. i Vol. XXV, № 1, 1970; str. 43.—49.
 Leech, Geoffrey (1971): *The Meaning and the English Verb*. Longmans str. 51.—65.
 Lyons, John (1968): *Theoretical Linguistics*. Cambridge University Press.
 Vetter, D.C. (1973): »Someone Solves This Problem«. *Linguistic Inquiry*, Vol. IV, № 1, Winter 1973.
 Aarts, F. G. A. M. (1969): »Present with Future Reference in Present-Day English«, *English Studies*, № 6, December 1969.

— • —

ISPRAVAK

Molimo čitatelje da u broju 3, na str. 209., u retku 25. unesu slijedeći ispravak: *stoji: — ich klopfe an die Schulter. treba: — ich klopfe auf die Schulter.*

